

CURRÍCULO

Bacharelato

Lingua Castelá e Literatura I

1. Lingua Castelá e Literatura

1.1 Introducción

A materia de Lingua Castelá e Literatura mantén en bacharelato unha continuidade coa etapa anterior, ao tempo que ten uns fins específicos en consonancia cos obxectivos desta etapa. Así, a educación lingüística e literaria debe contribuír á madurez persoal e intelectual da mocidade; brindar os coñecementos, habilidades e actitudes que lle permitan participar na vida social e exercer a cidadanía democrática de maneira ética e responsable, así como capacitala para o acceso á formación superior e ao futuro profesional de maneira competente.

O propósito da materia de Lingua Castelá e Literatura oríentase tanto á eficacia comunicativa na produción, recepción e interacción oral, escrita e multimodal, como a favorecer o uso ético da linguaxe que poña as palabras ao servizo da convivencia democrática, a resolución dialogada dos conflitos, e a construción de vínculos persoais e sociais baseados no respecto e na igualdade de dereitos de todas as persoas. Desta maneira, a materia contribúe á progresión no desenvolvemento de todas as competencias recollidas no perfil de saída do alumnado ao remate da ensinanza básica.

Os obxectivos de Lingua Castelá e Literatura en bacharelato marcan unha progresión con respecto aos da educación secundaria obrigatoria, dos que se parte nesta nova etapa. O afondamento a respecto da etapa anterior consiste nunha maior conciencia teórica e metodolóxica para analizar a realidade, así como na mobilización dun conxunto maior de coñecementos, articulados a través de instrumentos de análise que axuden a construír e a estruturar o coñecemento explícito sobre os fenómenos lingüísticos e literarios tratados. Proponse tamén favorecer unha aproximación ampla á cultura, que afonde nesta etapa na relación continua entre pasado e presente.

O primeiro dos obxectivos da materia afonda no recoñecemento da diversidade lingüística e dialectal de España e do mundo co propósito de favorecer actitudes de aprecio a esta diversidade, combater prexuízos e estereotipos lingüísticos e estimular a reflexión interlingüística. Os cinco obxectivos refírense á produción, comprensión e interacción oral e escrita, incorporando as formas de comunicación mediadas pola tecnoloxía e atendendo aos diferentes ámbitos de comunicación: persoal, educativo, social e profesional. Así, os obxectivos segundo e terceiro refírense á comunicación oral; o cuarto, á comprensión lectora; o quinto, á expresión escrita e, por último, o sexto pon o foco na alfabetización informacional. A continuación, os obxectivos sétimo e oitavo resérvanse para a lectura literaria, tanto autónoma como guiada na aula. O obxectivo noveno atende á reflexión sobre a lingua e os seus usos, mentres que o décimo, relativo á ética da comunicación, é transversal a todos eles.

O desenvolvemento das competencias do alumnado reclama en bacharelato unha maior atención a textos académicos e dos medios de comunicación. Os textos académicos son os que constrúen a formación científica e humanística do estudantado na etapa postobligatoria; os textos dos medios de comunicación, os que os poñen en contacto coa realidade social, política e cultural do mundo contemporáneo. Por iso, o traballo transdisciplinario é imprescindible para que o alumnado se apropie dos xéneros discursivos específicos de cada área de coñecemento. A respecto da competencia literaria, en bacharelato preténdese unha progresiva confluencia entre as modalidades de lectura guiada e lectura autónoma, tanto no relativo aos seus respectivos corpus como ás súas formas de fruición. O desenvolvemento da educación lingüística e literaria exige nesta etapa unha maior capacidade de abstracción e sistematización, así como un manexo dunha metalinguaxe específica que permita unha aproximación máis reflexiva aos usos orais e escritos.

Para cada obxectivo fórmulanse criterios de avaliación que establecen o nivel de desempeño esperado en cada un dos cursos. Teñen un claro enfoque competencial e atenden tanto aos procesos como aos produtos, o que reclama ferramentas e instrumentos de avaliación variados e con capacidade diagnóstica e de mellora. Dado o enfoque inequivocamente competencial da educación lingüística, a gradación entre os dous cursos non se establece tanto entre unha distribución diferenciada de saberes, senón en función da maior ou menor complexidade dos textos, das habilidades de interpretación ou de produción requiridas, da metalinguaxe necesaria para a reflexión sobre os usos, ou do grao de autonomía que se espera do alumnado. De aí que tanto os contidos como os criterios de avaliación garden paralelismo nos dous cursos e continuidade evidente cos das etapas precedentes.

Os criterios de avaliación e os contidos organízanse en cinco bloques. O primeiro, «As linguas e os seus falantes», afonda no recoñecemento da diversidade lingüística subliñando os fenómenos que se producen no marco do contacto entre linguas e as diferenzas entre variedades dialectais, sociolectos e rexistros, co fin de combater de maneira argumentada prexuízos e estereotipos lingüísticos. O segundo bloque e o terceiro, centrados na «Comunicación», integran todos os saberes implicados na comprensión e na expresión oral e escrita e na alfabetización informacional e mediática, e vertébraos arredor da realización de tarefas de produción, recepción e análise crítica de textos, con especial atención á produción de textos académicos e á recepción crítica de textos procedentes dos medios de comunicación, así como aos procesos de investigación que deben acompañar ambos os desempeños. O cuarto bloque, «Educación literaria», recolle os saberes e experiencias necesarios para a consolidación do hábito lector e a conformación da propia identidade lectora, o desenvolvemento de habilidades de interpretación de textos literarios, a expresión de valoracións argumentadas sobre eles e o coñecemento da evolución, configuración e interrelación entre textos a través da lectura en profundidade dalgunhas obras relevantes da

literatura española. Invita ao deseño, para cada un dos cursos, de itinerarios lectores que serán obxecto de lectura guiada na aula, e que inscriben os textos no seu contexto de produción e na tradición cultural, ao tempo que tenden pontes cos contextos contemporáneos de recepción. O quinto bloque, «Reflexión sobre a lingua», propón abordar a aprendizaxe sistemática da gramática a través de procesos de indagación, establecendo unha relación entre coñecemento gramatical explícito e uso da lingua, a partir da reflexión e da comunicación de conclusións coa metalinguaxe adecuada.

As situacións de aprendizaxe da materia de Lingua Castelá e Literatura deben adestrar o alumnado no uso das ferramentas que lle permitirán responder aos retos da sociedade do século XXI, que demanda persoas cultas, críticas e ben informadas; capaces de facer un uso eficaz e ético das palabras; respectuosas coas diferenzas; competentes para exercer unha cidadanía dixital activa; con capacidade para adquirir información e transformala en coñecemento, e para aprender por si mesmas, colaborar e traballar en equipo; creativas e emprendedoras; e comprometidas co desenvolvemento sustentable e a salvagarda do patrimonio artístico e cultural, a defensa dos dereitos humanos e a convivencia igualitaria, inclusiva, pacífica e democrática.

A diversidade lingüística da maior parte dos contextos escolares e a innegable necesidade dunha educación plurilingüe para todo o alumnado invita ao tratamento integrado das linguas como o mellor camiño para estimular non só a reflexión interlingüística senón tamén a aproximación aos usos sociais reais, en que a miúdo se deben manexar simultaneamente dúas ou máis linguas.

1.2 Obxectivos

Obxectivos da materia
<p>OBX1. Explicar e apreciar a diversidade lingüística do mundo a partir do coñecemento da realidade plurilingüe e pluricultural de España e a riqueza dialectal do español, así como da reflexión sobre os fenómenos do contacto entre linguas, para favorecer a reflexión interlingüística, para refutar os estereotipos e prexuízos lingüísticos e para valorar esta diversidade como fonte de patrimonio cultural.</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A diversidade lingüística constitúe unha característica fundamental da Península Ibérica. As clases de linguas deben acoller esta diversidade tanto para valorar os significados culturais que derivan diso e evitar os prexuízos lingüísticos como para profundar no coñecemento do funcionamento das linguas e as súas variedades, facilitando a reflexión interlingüística e a comunicación con falantes doutras linguas. O desenvolvemento deste obxectivo na aula debe nutrirse da análise e do diálogo sobre textos orais, escritos e multimodais de carácter social e cultural, que reflectan tal pluralidade lingüística e dialectal. O alumnado debe, ademais, aprender a distinguir os trazos que obedecen á diversidade xeográfica doutros relacionados co sociolecto ou cos diversos rexistros vinculados ás distintas situacións comunicativas.

- Por último, debe propiciarse que esta aprendizaxe se sustente nunha comprensión crítica dos fenómenos que se producen no marco do contacto entre linguas e das consecuencias que poidan ter respecto diso os distintos modelos de convivencia lingüística. Todo iso coa finalidade última de promover o exercicio dunha cidadanía sensibilizada, informada e comprometida cos dereitos lingüísticos individuais e colectivos.

OBX2. Comprender e interpretar textos orais e multimodais, con especial atención aos textos académicos e dos medios de comunicación, recollendo o sentido xeral e a información máis relevante, identificando o punto de vista e a intención do emisor e valorando a súa fiabilidade, a súa forma e o seu contido, para construír coñecemento, para formarse opinión e para ampliar as posibilidades de gozo e lecer.

- Desenvolver as estratexias de comprensión oral implica entender a comunicación como un constante proceso de interpretación de intencións no que entran en xogo o coñecemento compartido entre interlocutores e todos aqueles elementos contextuais e cotextuais que permiten interpretar o sentido do texto. A comprensión e interpretación de mensaxes orais require destrezas específicas que deben ser obxecto de ensino e aprendizaxe, desde as máis básicas (anticipar o contido, distinguir entre feitos e opinións, captar o sentido global e a relación entre as partes do discurso) ás máis avanzadas (identificar a intención do emisor, analizar procedementos retóricos, valorar a fiabilidade, a forma e o contido do texto, entre outras).
- A atención ao desenvolvemento de estratexias de comprensión oral céntrase nesta etapa en textos de carácter académico e dos medios de comunicación con maior grao de especialización. Iso implica o contacto con novos xéneros discursivos, o emprego de mecanismos que permitan adquirir os coñecementos requiridos para a comprensión do texto, así como a familiarización cun léxico caracterizado pola presenza de tecnicismos, préstamos e estranxeirismos. A incorporación de discursos orais que aborden temas de relevancia social, científica e cultural é esencial para preparar o alumnado, tanto para a súa participación na vida activa como para o seu posterior desenvolvemento académico e profesional.

OBX3. Producir textos orais e multimodais, con atención preferente aos de carácter académico, con rigor, fluidez, coherencia, cohesión e o rexistro adecuado, atendendo ás convencións propias dos diferentes xéneros discursivos, e participar en interaccións orais con actitude cooperativa e respectuosa, tanto para construír coñecemento e establecer vínculos persoais como para intervir de maneira activa e informada en diferentes contextos sociais.

- Nesta etapa, prestarase especial atención a situacións con maior distancia social entre os interlocutores, que exixen usos lingüísticos máis elaborados, rexistros formais e un control consciente de canto ten que ver coa comunicación non verbal. Estas destrezas serán esenciais para o desenvolvemento académico e profesional posterior. É preciso coñecer as claves dos xéneros discursivos e propoñerlle ao alumnado situacións de aprendizaxe que lle permitan afrontar producións orais sobre temas de relevancia nas distintas áreas do saber. Estas secuencias didácticas atenderán ás sucesivas fases do proceso (planificación, produción, ensaio e revisión) ata chegar ao produto final.
- Por outra banda, un maior grao de conciencia lingüística nas interaccións orais é un requisito indispensable para participar de maneira activa, comprometida e ética en sociedades democráticas. As clases de linguas deben procurar o acceso a contextos participativos propios dos ámbitos social ou educativo, onde o alumnado poida tomar a palabra e desenvolver estratexias de escoita activa, cooperación conversacional e cortesía lingüística. As tecnoloxías da información e da comunicación proporcionan novos formatos para a comunicación oral multimodal,

síncrona ou asíncrona, e permiten rexistrar as producións orais do alumnado para a súa difusión en contextos reais e a súa posterior análise e revisión.

OBX4. Comprender, interpretar e valorar textos escritos, con sentido crítico e diferentes propósitos de lectura, con especial atención a textos académicos e dos medios de comunicación, recoñecendo o sentido global e as ideas principais e secundarias, integrando a información explícita e realizando as inferencias necesarias, identificando a intención do emisor, reflexionando sobre o contido e a forma e avaliando tanto a súa calidade como a súa fiabilidade para dar resposta a necesidades e intereses comunicativos diversos e para construír coñecemento.

- A atención ao desenvolvemento de estratexias de comprensión lectora céntrase nesta etapa en textos de carácter académico cun alto grao de especialización, así como noutros procedentes dos medios de comunicación que abordan temas de relevancia social, científica e cultural. A lectura e interpretación de textos académicos implica o contacto con novos xéneros discursivos, o emprego de mecanismos que permitan assimilar os novos coñecementos, así como a familiarización cun léxico técnico e con abundante presenza de préstamos e estranxeirismos.
- Por outra banda, a lectura, interpretación e valoración de textos xornalísticos implica o coñecemento do contexto para poder completar o seu sentido e identificar a súa liña editorial. De non ser así, o lector queda limitado á interpretación literal, incapaz de detectar ironías, alusións ou dobres sentidos, ou de captar a intención comunicativa do autor ou autora. Por iso que o desenvolvemento da competencia lectora en bacharelato implica incidir na motivación, o compromiso e as prácticas de lectura, xunto co coñecemento e uso das estratexias que deben empregarse antes, durante e despois do acto lector, atendendo de maneira especial ao manexo de fontes diversas que permitan ampliar os coñecementos previos e aclarar a finalidade coa que foi escrito.

OBX5. Producir textos escritos e multimodais coherentes, cohesionados, adecuados e correctos, con especial atención aos xéneros discursivos do ámbito académico, para construír coñecemento e dar resposta de maneira informada, eficaz e creativa a demandas comunicativas concretas.

- Saber escribir significa hoxe facelo en diferentes soportes e formatos, moitos deles de carácter hipertextual e multimodal, e require o coñecemento dos xéneros discursivos. En bacharelato, cobran especial relevancia os académicos (d disertacións, ensaios, informes ou comentarios críticos, entre outros) que reclaman a integración de diferentes disciplinas. O alumnado, polo tanto, debe manexar con soltura a alternancia de información e opinión, consignando as fontes consultadas e procurando unha adecuada claridade expositiva.
- A composición dun texto escrito debe atender, tanto á coherencia, cohesión e adecuación do rexistro, como á propiedade léxica e á corrección gramatical e ortográfica, así como á valoración das alternativas dispoñibles para o uso dunha linguaxe inclusiva. Require tamén adoptar decisións sobre o ton do discurso en función do papel desempeñado polo emisor e o receptor. Ademais, resulta esencial poñer a máxima atención na linguaxe e o estilo, polo que a vinculación entre a reflexión explícita sobre o funcionamento da lingua e a súa proxección nos usos textuais resulta inseparable. Por ese motivo, o proceso de ensino-aprendizaxe da escritura reclama unha coidada e sostida intervención na aula.

OBX6. Seleccionar e contrastar información procedente de diferentes fontes, avaliando a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura e evitando os riscos de manipulación e desinformación, e integrala e transformala en coñecemento para comunicala, adoptando un punto de vista crítico e persoal á

vez que respectuoso coa propiedade intelectual, especialmente no marco da realización de traballos de investigación sobre temas do currículo ou vinculados ás obras literarias lidas.

- A produción, proliferación e distribución da información é o principio constitutivo das sociedades actuais, pero o acceso á información non garante en por si o coñecemento. Por iso é imprescindible que o alumnado adquire habilidades e destrezas para transformar a información en coñecemento, adoptando un punto de vista crítico e persoal, e evidenciando unha actitude ética e responsable coa propiedade intelectual e coa identidade dixital. Trátase dunha aposta pola alfabetización mediática e informacional (AMI) que implica a utilización responsable das tecnoloxías, con especial atención á detección de informacións nesgadas ou falsas, a avaliación constante das fontes, os tempos de uso e a autorregulación.
- Débese procurar que o alumnado, individualmente ou de forma colaborativa, consulte fontes de información variadas en contextos sociais ou académicos para a realización de traballos ou proxectos de investigación, en especial sobre temas do propio currículo ou das obras literarias lidas. Estes procesos de investigación deben respectar as convencións de presentación establecidas (índice, organización en epígrafes, procedementos de cita, notas ao pé de páxina, bibliografía e webgrafía), fomentando a creatividade e a adecuación ao contexto co fin de favorecer a súa correcta difusión. A biblioteca escolar, como espazo creativo de aprendizaxe, será a contorna ideal para o logro deste obxectivo.

OBX7. Seleccionar e ler de maneira autónoma obras relevantes da literatura contemporánea como fonte de pracer e coñecemento, configurando un itinerario lector que se enriqueza progresivamente en canto a diversidade, complexidade e calidade das obras, e compartir experiencias lectoras para construír a propia identidade lectora e gozar da dimensión social da lectura.

- Desenvolver este obxectivo implica avanzar na construción dunha identidade lectora progresivamente autónoma, propiciando momentos de reflexión que permitan establecer relacións entre os textos lidos. Iso supón ampliar, a diversidade e a complexidade dos textos apreciados vinculando as formas literarias tradicionais e actuais en distintos soportes con prácticas culturais emerxentes e a capacidade de expresar a experiencia lectora. Trátase de dar un paso cara a un corpus de lecturas autónomas máis orientado á apreciación estética da literatura. En consecuencia, a emisión de xuízos de valor sobre as obras apoiarase en elementos como a intertextualidade a indagación, a lectura e o comentario das obras lidas.
- Este obxectivo contribúe á adquisición dun saber literario e cultural que lle permite ao alumnado establecer relacións entre as distintas lecturas, indagar sobre as obras lidas, comprender e interpretar axeitadamente os textos, situalos con precisión no seu contexto, así como nas formas culturais en que se inscriben, e entender as características das distintas convencións a partir das cales se constrúen as obras.

OBX8. Ler, interpretar e valorar obras relevantes da literatura española e hispanoamericana, utilizando unha metalinguaxe específica e mobilizando a experiencia biográfica e os coñecementos literarios e culturais para establecer vínculos entre textos diversos, para conformar un mapa cultural, para alargar as posibilidades de gozo da literatura e para crear textos de intención literaria.

- Este obxectivo permite o acceso a obras relevantes do patrimonio literario e o comentario das lecturas ao tempo que constrúe un mapa cultural que conxugue horizontes nacionais, europeos e universais relacionando as obras literarias con outras manifestacións artísticas e culturais. Para fomentar o hábito lector, será necesario establecer

itinerarios formativos con lecturas guiadas, profundar na noción de historicidade e intertextualidade, e sustentar a aprendizaxe na investigación e na interpretación compartida das obras.

- Trátase de seleccionar un número reducido de obras que serán obxecto de lectura guiada e compartida na aula. Os títulos elixidos irán acompañados dun conxunto de textos que axuden a entender tanto a súa contextualización histórica e cultural como o seu lugar na tradición literaria, a súa interpretación e a relación con outras formas artísticas clásicas e actuais. Convén elaborar unha escolma de obras relevantes do patrimonio literario incorporando textos de mulleres escritoras, para analizar o fenómeno literario e as relacións que se establecen cos valores ideolóxicos e estéticos do seu contexto de produción, así como a aplicación do seu significado á actualidade. Así mesmo, débese propiciar a creación de textos literarios con conciencia de estilo, respectando as convencións formais dos diversos xéneros.

OBX9. Consolidar e profundar no coñecemento explícito e sistemático sobre a estrutura da lingua e os seus usos, e reflexionar de maneira autónoma sobre as eleccións lingüísticas e discursivas, coa terminoloxía adecuada, para desenvolver a conciencia lingüística, para aumentar o repertorio comunicativo e para mellorar as destrezas, tanto de produción oral e escrita como de comprensión e interpretación crítica.

- Para que o estudo sistemático da lingua sexa útil, debe promover a competencia metalingüística do alumnado e vincularse cos usos reais e contextualizados propios dos falantes. A reflexión metalingüística debe partir do coñecemento previo do alumnado para acadar un dominio máis avanzado e sistemático da lingua, utilizando para iso unha terminoloxía específica e integrando os niveis morfosintáctico, semántico e pragmático no estudo das formas lingüísticas.
- Trátase, polo tanto, de abordar a aprendizaxe estruturada da gramática a través de procesos de indagación, establecendo unha relación entre o coñecemento e o uso da lingua a partir da elaboración de pequenos proxectos de investigación. Para iso hai que partir da observación do significado e a función que as formas lingüísticas adquiren no discurso. A manipulación de enunciados, o contraste entre oracións, a formulación de hipótese e de regras, o uso de contraexemplos ou a conexión con outros fenómenos lingüísticos permitirán unha maior sistematización e comunicación dos resultados cunha metalinguaxe axeitada. En definitiva, procúrase estimular a reflexión metalingüística e interlingüística para que o estudantado poida pensar e falar sobre a lingua de maneira que ese coñecemento reverta nunha mellora das producións propias e da comprensión e interpretación crítica das alleas.

OBX10. Poñer as prácticas comunicativas ao servizo da convivencia democrática, a resolución dialogada dos conflitos e a igualdade de dereitos de todas as persoas, utilizando unha linguaxe non discriminatoria e evitando os abusos de poder a través da palabra, para favorecer un uso non só eficaz senón tamén ético e democrático da linguaxe.

- Adquirir este obxectivo implica que as persoas sexan eficaces á hora de comunicarse e que poñan as palabras ao servizo da dimensión ética da comunicación.
- No ámbito da comunicación persoal, a educación lingüística debe axudar a forxar relacións interpersoais baseadas na empatía e o respecto, brindando ferramentas para a escoita activa, a comunicación asertiva, a deliberación argumentada e a resolución dialogada dos conflitos. Erradicar os usos discriminatorios e manipuladores da linguaxe, así como os abusos de poder a través da palabra é un imperativo ético. Nos ámbitos educativo, social e profesional, a educación lingüística debe capacitar para exercer unha cidadanía activa e comprometida na construción de sociedades máis equitativas, máis democráticas e máis responsables en relación cos grandes desafíos

que, como humanidade, debemos abordar: a sustentabilidade do planeta, a erradicación das diferentes violencias (incluída a violencia de xénero) e das crecentes desigualdades etc.

1.3 Criterios de avaliación e contidos

Primeiro curso

Materia de Lingua Castelá e Literatura 1º curso	
Bloque 1. As linguas e os seus falantes	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA1.1. Recoñecer e valorar as linguas oficiais de España e as variedades dialectais do español, con especial atención ao galego e ao castelán, a partir da explicación do seu desenvolvemento histórico e sociolingüístico e da situación actual, contrastando de maneira explícita e coa metalinguaxe adecuada aspectos lingüísticos e discursivos das distintas linguas, así como trazos dos dialectos do español, en manifestacións orais, escritas e multimodais. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.2. Refutar prexuízos e estereotipos lingüísticos adoptando unha actitude de respecto e valoración da riqueza cultural, lingüística e dialectal, a partir da exploración e reflexión arredor dos fenómenos do contacto entre linguas, con especial atención ao papel das redes sociais e dos medios de comunicación, e da investigación sobre os dereitos lingüísticos e diversos modelos de convivencia entre linguas. 	OBX1
<ul style="list-style-type: none"> CA1.3. Identificar e evitar os usos discriminatorios da lingua, os abusos de poder a través da palabra e os usos manipuladores da linguaxe a partir da reflexión e a análise dos elementos lingüísticos, textuais e discursivos utilizados, así como dos elementos non verbais que rexen a comunicación entre as persoas. 	OBX10
<ul style="list-style-type: none"> CA1.4. Utilizar estratexias para a resolución dialogada dos conflitos procurando consensos no ámbito persoal, educativo e social. 	OBX10
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> Desenvolvemento sociohistórico e situación actual das linguas de España. Estudo comparativo das principais variedades dialectais do español en España e en América. Estratexias de reflexión interlingüística. Detección de prexuízos e estereotipos lingüísticos coa finalidade de combatelos. Os fenómenos de contacto entre linguas: bilingüismo, préstamos, interferencias. Diglosia lingüística e diglosia dialectal. O papel actual das redes sociais e dos medios de comunicación. Dereitos lingüísticos, a súa expresión en leis e declaracións institucionais. Modelos de convivencia entre linguas, as súas causas e consecuencias. Linguas minoritarias e linguas minorizadas. A sustentabilidade lingüística. 	

Bloque 2. Comunicación: comprensión oral e escrita	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.1. Identificar o sentido global, a estrutura, a información relevante en función das necesidades comunicativas e a intención do emisor en textos orais e multimodais complexos propios de diferentes ámbitos, analizando a interacción entre os diferentes códigos. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.2. Valorar a forma e o contido de textos orais e multimodais complexos, avaliando a súa calidade, fiabilidade e a idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados. 	OBX2
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.3. Identificar o sentido global, a estrutura, a información relevante e a intención do emisor de textos escritos e multimodais especializados, con especial atención a textos académicos e dos medios de comunicación, realizando as inferencias necesarias e con diferentes propósitos de lectura. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.4. Valorar a forma e o contido de textos complexos avaliando a súa calidade, a fiabilidade e idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.5. Localizar, seleccionar e contrastar información procedente de diferentes fontes; calibrar a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.6. Avaliar a veracidade de noticias e informacións, con especial atención ás redes sociais e outros contornos dixitais, seguindo pautas de análises, contraste e verificación, facendo uso da ferramenta adecuada e mantendo unha actitude crítica fronte ás posibles desviacións da información. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.7. Identificar e resolver problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA2.8. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e unha metalinguaxe específica. 	OBX9
Contidos	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Contexto vinculado ás estratexias de comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos. <ul style="list-style-type: none"> – Análise dos compoñentes do feito comunicativo: grao de formalidade da situación e carácter público ou privado; distancia social entre os interlocutores; propósitos comunicativos e interpretación de intencións; canle de comunicación e elementos non verbais da comunicación. ▪ Os xéneros discursivos desde o punto de vista da comprensión e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> – Análise das propiedades textuais: coherencia, cohesión e adecuación. – Interpretación dos xéneros discursivos propios do ámbito educativo. Os textos académicos. – Comprensión e análise crítica dos xéneros discursivos propios do ámbito social. As redes sociais e medios de comunicación. 	

- Procesos de comprensión, análise e interpretación de diversos tipos de textos orais, escritos e multimodais.
 - Comprensión oral: sentido global do texto e relación entre as súas partes, selección e retención da información relevante. A intención do emisor. Detección dos usos discriminatorios da linguaxe verbal e non verbal. Valoración da forma e do contido do texto.
 - Comprensión lectora: sentido global do texto e relación entre as súas partes. A intención do emisor. Detección dos usos discriminatorios da linguaxe verbal e icónica. Os abusos de poder e a manipulación a través da linguaxe. Valoración da forma e do contido do texto.
 - Alfabetización informacional: busca autónoma e selección da información con criterios de fiabilidade, calidade e pertinencia. Noticias falsas e verificación de feitos. O ciberanzol.
- Recoñecemento dos elementos lingüísticos en textos orais, escritos e multimodais.
 - Uso eficaz de dicionarios, manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital.

Bloque 3. Comunicación: expresión oral e escrita

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.1. Realizar exposicións e argumentacións orais formais con diferente grao de planificación sobre temas de interese científico e cultural e de relevancia académica e social, axustándose ás convencións propias de cada xénero discursivo e con fluidez, rigor, coherencia, cohesión e o rexistro axeitado, en diferentes soportes e utilizando de maneira eficaz recursos verbais e non verbais. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.2. Participar de maneira activa e adecuada en interaccións orais (formais e informais) e no traballo en equipo con actitudes de escoita activa e estratexias de cooperación conversacional e cortesía lingüística. 	OBX3
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.3. Elaborar textos académicos coherentes, cohesionados e co rexistro adecuado sobre temas curriculares ou de interese social e cultural, precedidos dun proceso de planificación que atenda á situación comunicativa, destinatario, propósito e canle e de redacción e revisión de borradores de maneira individual ou entre iguais, ou mediante outros instrumentos de consulta. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.4. Incorporar procedementos para enriquecer os textos, atendendo a aspectos discursivos, lingüísticos e de estilo, con precisión léxica e corrección ortográfica e gramatical. 	OBX5
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.5. Elaborar traballos de investigación de maneira autónoma, en diferentes soportes, sobre temas curriculares de interese cultural que impliquen organizar e integrar a información en esquemas propios; e reelabora e comunicala de maneira creativa, adoptando un punto de vista crítico e respectuoso coa propiedade intelectual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.6. Avaliar a veracidade de noticias e informacións, con especial atención ás redes sociais e outros contornos dixitais, seguindo pautas de análise, contraste e verificación, facendo uso da ferramenta axeitada e mantendo unha actitude crítica fronte aos posibles desvíos da información. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.7. Revisar os propios textos e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e interlingüística e utilizando unha metalinguaxe específica, e identificar 	OBX9

<p>e corrigir problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA3.8. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e unha metalinguaxe específica. 	<p>OBX9</p>
<p>Contidos</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Contexto vinculado ás estratexias de produción e análise crítica de textos orais, escritos e multimodais de diferentes ámbitos. <ul style="list-style-type: none"> – Elaboración de textos tendo en conta os compoñentes do feito comunicativo: grao de formalidade da situación e carácter público ou privado; distancia social entre os interlocutores; propósitos comunicativos; canal de comunicación e elementos non verbais da comunicación. ▪ Os xéneros discursivos desde o punto de vista da creación e interpretación crítica de textos orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> – Respecto polas propiedades textuais: coherencia, cohesión e adecuación. – Xéneros discursivos propios do ámbito educativo. Creación de textos académicos. – Xéneros discursivos propios do ámbito social. Produción de textos propios das redes sociais e dos medios de comunicación. ▪ Procesos de composición e revisión de diversos tipos de textos propios de natureza oral, escrita e multimodal. <ul style="list-style-type: none"> – Interacción oral e escrita de carácter formal. Tomar e deixar a palabra. Cooperación conversacional e cortésia lingüística – Produción oral formal: planificación e procura de información, textualización e revisión. Adecuación á audiencia e ao tempo de exposición. Elementos non verbais. Trazos discursivos e lingüísticos da oralidade formal. A deliberación oral argumentada. – Produción escrita. Proceso de elaboración: planificación, redacción, revisión e edición en diferentes soportes. Corrección gramatical e ortográfica. Propiedade léxica. – Alfabetización informacional: reorganización e síntese da información en esquemas propios e transformación en coñecemento; comunicación e difusión da información reelaborada de maneira creativa e respectuosa coa propiedade intelectual. ▪ Uso discursivo dos elementos lingüísticos en textos propios orais, escritos e multimodais. <ul style="list-style-type: none"> – Emprego adecuado nos textos propios das formas lingüísticas para a expresión da subxectividade e da obxectividade. – Utilización de recursos lingüísticos para adecuar o rexistro á situación de comunicación. – Uso de conectores, marcadores discursivos e outros procedementos léxico-semánticos e gramaticais que contribúen á cohesión do texto. – Especial atención ás relacións entre as formas verbais como procedementos de cohesión dos textos propios. – Corrección lingüística e revisión ortográfica, gramatical e tipográfica dos textos. Uso eficaz de dicionarios, manuais de consulta e de correctores ortográficos en soporte analóxico ou dixital. 	

<ul style="list-style-type: none"> Utilización dos signos de puntuación como mecanismo organizador do texto escrito e a súa relación co significado. 	
Bloque 4. Educación literaria	
Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> CA4.1. Valorar a forma e o contido de textos complexos avaliando a súa calidade, a fiabilidade e idoneidade da canle utilizada, así como a eficacia dos procedementos comunicativos empregados. 	OBX4
<ul style="list-style-type: none"> CA4.2. Elaborar traballos de investigación de maneira autónoma, en diferentes soportes, sobre temas curriculares de interese cultural que impliquen localizar, seleccionar e contrastar información procedente de diferentes fontes; calibrar a súa fiabilidade e pertinencia en función dos obxectivos de lectura; organizala e integrala en esquemas propios; e reelaborala e comunicala de maneira creativa, adoptando un punto de vista crítico e respectuoso coa propiedade intelectual. 	OBX6
<ul style="list-style-type: none"> CA4.3. Elixir e ler de maneira autónoma obras relevantes da literatura contemporánea e deixar constancia do progreso do itinerario lector e cultural persoal mediante a explicación argumentada dos criterios de selección das lecturas, as formas de acceso á cultura literaria e da experiencia de lectura. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA4.4. Compartir a experiencia lectora utilizando unha metalinguaxe específica e elaborar una interpretación persoal establecendo vínculos argumentados con outras obras e outras experiencias artísticas e culturais. 	OBX7
<ul style="list-style-type: none"> CA4.5. Explicar e argumentar a interpretación das obras lidas mediante a análise das relacións internas dos seus elementos constitutivos co sentido da obra e das relacións externas do texto co seu contexto sociohistórico e coa tradición literaria, utilizando unha metalinguaxe específica e incorporando xuízos de valor vinculados á apreciación estética das obras. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA4.6. Desenvolver proxectos de investigación que se concreten nunha exposición oral, un ensaio ou unha presentación multimodal, establecendo vínculos argumentados entre os clásicos da literatura española obxecto de lectura guiada e outros textos e manifestacións artísticas clásicas ou contemporáneas, en función de temas, tópicos, estruturas, linguaxe, recursos expresivos e valores éticos e estéticos, e explicitando a implicación e a resposta persoal do lector na lectura. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA4.7. Crear textos persoais ou colectivos con intención literaria e conciencia de estilo, en distintos soportes e coa axuda doutras linguaxes artísticas e audiovisuais, a partir da lectura de obras ou fragmentos significativos en que se empreguen as convencións formais dos diversos xéneros e estilos literarios. 	OBX8
<ul style="list-style-type: none"> CA4.8. Revisar os propios textos e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e interlingüística e utilizando unha metalinguaxe específica, e identificar e solucionar problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
Contidos	

- Lectura autónoma de obras relevantes de autoras e autores da literatura universal contemporánea, que susciten reflexión sobre o propio itinerario lector, así como a inserción no debate interpretativo da cultura. Procesos e estratexias.
 - Selección das obras coa axuda de recomendacións especializadas.
 - Participación activa no circuíto literario e lector en contexto presencial e dixital. Utilización autónoma de todo tipo de bibliotecas. Acceso a outras experiencias culturais.
 - Expresión argumentada dos gustos lectores persoais. Diversificación do corpus lido, atendendo aos circuítos comerciais do libro e distinguindo entre literatura canónica e de consumo, clásicos e *bestsellers*.
 - Comunicación da experiencia lectora utilizando unha metalinguaxe específica, atendendo a aspectos temáticos, a xénero e subxénero, a elementos da estrutura, así como ao estilo e aos valores éticos e estéticos das obras.
 - Mobilización da experiencia persoal, lectora e cultural para establecer vínculos entre a obra lida e aspectos da actualidade ou outras manifestacións literarias ou artísticas.
 - Recomendación de lecturas en soportes variados, atendendo a aspectos temáticos, formais e intertextuais.
- Lectura guiada de clásicos da literatura española desde a Idade Media ata o Romanticismo, inscritos en itinerarios temáticos ou de xénero. Procesos e estratexias.
 - Construción compartida da interpretación das obras a través de discusións ou conversacións literarias.
 - Análise dos elementos constitutivos do xénero literario e a súa relación co sentido da obra. Efectos na recepción dos seus recursos expresivos.
 - Utilización da información sociohistórica, cultural e artística para interpretar as obras e comprender o seu lugar na tradición literaria.
 - Vínculos intertextuais entre obras e outras manifestacións artísticas en función de temas, tópicos, estruturas e linguaxes. Elementos de continuidade e ruptura.
 - Expresión argumentada da interpretación dos textos, integrando os diferentes aspectos analizados e atendendo aos seus valores culturais, éticos e estéticos. Lectura con perspectiva de xénero.
 - Lectura expresiva, dramatización e recitado atendendo aos procesos de comprensión, apropiación e oralización implicados.
 - Creación de textos de intención literaria a partir das obras lidas.

Bloque 5. Reflexión sobre a lingua

Criterios de avaliación	Obxectivos
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.1. Revisar os propios textos e facer propostas de mellora argumentando as mudanzas a partir da reflexión metalingüística e interlingüística e utilizando unha metalinguaxe específica, e identificar e solucionar problemas de comprensión lectora utilizando os coñecementos explícitos sobre a lingua e o seu uso. 	OBX9
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.2. Explicar e argumentar a interrelación entre o propósito comunicativo e as eleccións lingüísticas do emisor, así como os seus efectos no receptor, utilizando o coñecemento explícito da lingua e unha metalinguaxe específica. 	OBX9

<ul style="list-style-type: none"> ▪ CA5.3. Elaborar e presentar os resultados de pequenos proxectos de investigación sobre aspectos relevantes do funcionamento da lingua, formulando hipóteses e establecendo xeneralizacións, utilizando os conceptos e a terminoloxía lingüística adecuada, e consultando de maneira autónoma dicionarios, manuais e gramáticas. 	<p>OBX9</p>
<p>Contidos</p>	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Elaboración de conclusións propias sobre o funcionamento do sistema lingüístico cunha metalinguaxe específica a partir da observación, comparación e clasificación de unidades comunicativas e do contraste entre linguas. <ul style="list-style-type: none"> – Diferenzas relevantes e interseccións entre lingua oral e lingua escrita: aspectos sintácticos, léxicos e pragmáticos. – A lingua como sistema interconectado con diferentes niveis: fonolóxico, morfolóxico, sintáctico e semántico. – Distinción entre a forma (categorías gramaticais) e a función das palabras (funcións sintácticas da oración simple e composta). – Relación entre a estrutura semántica (significados verbais e argumentos) e sintáctica (suxeito, predicado e complementos) da oración simple e composta en función do propósito comunicativo. – Procedementos de adquisición e formación de palabras e reflexión sobre as mudanzas no seu significado. As relacións semánticas entre palabras. Valores denotativos e connotativos en función da súa adecuación ao contexto e ao propósito comunicativo. – Uso autónomo de dicionarios, manuais de gramática e outras fontes de consulta para obter información gramatical de carácter xeral. 	

1.4 Orientacións pedagóxicas

A intervención educativa na materia de Lingua Castelá e Literatura desenvolverá o seu currículo e tratará de asentir de xeito gradual e progresivo nos distintos niveis da etapa as aprendizaxes que lle faciliten ao alumnado o logro dos obxectivos da materia e, en combinación co resto de materias, unha adecuada adquisición das competencias clave e o logro dos obxectivos da etapa.

Neste sentido, no deseño das actividades, o profesorado terá que considerar a relación existente entre os obxectivos da materia e as competencias clave a través dos descritores operativos e as liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe, que se presentan nos apartados seguintes, e seleccionar aqueles criterios de avaliación do currículo que se axusten á finalidade buscada, así como empregalos para verificar as aprendizaxes do alumnado e o seu nivel de desempeño.

Relación entre os obxectivos da materia de Lingua Castelá e Literatura e as competencias clave a través dos descritores operativos do perfil de saída establecidos no anexo I.

Obxectivos da materia	Competencias clave							
	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1	1-5	2-3				1-2		1
OBX2	2	2	1	2-3	4	3		
OBX3	1-3-5	2	1	2-3		2		
OBX4	2-3-5	2	4	1	4	3		
OBX5	1-3-5		1	2-3	5	2		
OBX6	3			1-2-3-4	4	2	3	
OBX7	1-4			3	1.1			2-3.1-3.2
OBX8	1-4					1		1-2-3.1-3.2-4.2
OBX9	1-2	2	1-2		5			
OBX10	1-5	3		3	3.1	1-2-3		

Liñas de actuación no proceso de ensino e aprendizaxe

- O uso de métodos diferenciados que teñan en conta os diferentes ritmos e estilos de aprendizaxe do alumnado e favorezan a capacidade de aprender por si mesmo.
- A realización de tarefas complexas, de xeito que o alumnado teña que mobilizar un amplo conxunto de recursos e saberes para afrontar con éxito as diferentes situacións comunicativas e sexa quen de responder aos retos da sociedade do século XXI, que require persoas cultas, críticas e ben informadas.
- O deseño de proxectos significativos para o alumnado, é dicir, baseados en contextos auténticos e recoñecibles. Na medida do posible, terán en conta as súas vivencias particulares e reforzarán o compromiso das alumnas e alumnos co desenvolvemento sustentable, coa defensa dos dereitos humanos e coa convivencia igualitaria, inclusiva, pacífica e democrática. Algúns exemplos poden ser a análise do sexismo na publicidade, a comparación de escenas de películas para analizar as características das variedades dialectais ou elaborar trípticos en varios idiomas para concienciar sobre a importancia da reciclaxe de residuos.
- O traballo cooperativo, coa proposta de tarefas nas que o alumnado debe regular a súa conduta e a súa capacidade para relacionarse cos demais, estimulando o respecto crítico a outros

puntos de vista, o recoñecemento dos propios valores e limitacións, a adaptación ás necesidades colectivas, a asunción de responsabilidades e o respecto ás normas acordadas. Asemade, o traballo colaborativo en proxectos debe potenciar que cada persoa teña os seus tempos e os seus espazos de recoñecemento da súa valía persoal e da súa capacidade de contribuír a desenvolver a actividade, reforzando así a autoestima, a autonomía, a reflexión e a responsabilidade. Por exemplo, para desenvolver un programa de televisión en liña, pódese organizar o traballo por equipos para o deseño do grafismo do programa, a selección da música, a elaboración do guión do presentador ou presentadora, a escolma das noticias que se analizarán no programa, a entrevista a algún personaxe relevante, a creación dun anuncio promocional e a gravación final das distintas partes do programa.

- A énfase na atención á diversidade do alumnado, na atención individualizada, na prevención das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto como se detecten estas dificultades. Co obxectivo de identificalas de maneira inmediata, resulta eficaz a utilización na aula de estratexias de retroalimentación como as tarxetas de saída (escribir algo que aprendiches nesa clase, algo sobre o que aínda tes dúbidas e unha cousa que lle poderías explicar a outra persoa).
- A gradación da aprendizaxe. O desenvolvemento das competencias e dos contidos deberá facerse dun xeito progresivo, de maneira que, alén de incrementar a dificultade dos procesos e situacións comunicativas, tamén se vaian adquirindo habilidades máis complexas que propicien a aprendizaxe autónoma e aumenten a capacidade para adquirir información e transformala en coñecemento. A gradación entre cursos non se establece principalmente mediante a distribución diferenciada de saberes, senón en función da diferente complexidade dos textos, das habilidades de comprensión ou expresión requiridas, da metalinguaxe necesaria para a reflexión sobre os usos ou do grao de autonomía do alumnado.
- O uso de estratexias para traballar transversalmente a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, a competencia dixital, a igualdade de xénero, o fomento da creatividade, do espírito científico e do emprendemento. Por exemplo, a creación dun repositorio compartido cunha escolma de ligazóns a contidos ou vídeos explicativos breves sobre aspectos relevantes da unidade didáctica, a publicación dunha revista ou o deseño dun blog.
- O tratamento integrado das linguas. O traballo coordinado cos departamentos lingüísticos do centro, co EDLG e co equipo de biblioteca é a mellor vía para estimular a reflexión interlingüística e aproximar o alumnado aos usos sociais reais, onde con frecuencia hai que manexar simultaneamente dúas ou máis linguas. Todos eles, coa súa acción coordinada, deberán contribuír a mellorar os procesos de produción e recepción oral, escrita e multimodal, así como a

alfabetización informacional. As accións concretas poden ser, entre outras, a comparación de diferentes traducións dun mesmo fragmento dun clásico da literatura e a elaboración de páxinas web plurilingües.

- A proposta de lectura de obras que estimulen o desexo de ampliar os ámbitos de coñecemento, que dean a coñecer aspectos clave do contexto sociocultural e que eleven o nivel de capacitación verbal do alumnado. Convén incidir na aplicación e desenvolvemento de estratexias que potencien a expresión dos propios gustos literarios e que fomenten a creación dunha identidade lectora persoal e definida. Para logralo, sería necesario familiarizar o alumnado con mecanismos como a aclaración dos propósitos de lectura, a activación do seu coñecemento base, a atención aos contidos principais do texto, a avaliación da consistencia interna entre os contidos e os coñecementos previos, e a formulación de predicións de lectura.
- As estratexias de lectura compartida para establecer vínculos de maneira argumentada entre a obra lida e aspectos da actualidade, así como con outros textos e manifestacións artísticas e culturais. Algunhas propostas concretas poden ser as seguintes: obradoiros de escritura creativa, organización de faladoiros literarios, creación de audiolibros, dramatizacións e encontros con autoras e autores.
- As estratexias para a recomendación das lecturas en soportes variados, enmarcando as obras nos xéneros literarios e evitando a memorización descontextualizada dun conxunto de características, autores e títulos de obras. Entre outras: *booktrailers*, emprego de aplicacións compiladoras e exposicións de recensións literarias.
- O cultivo da sensibilidade estética e cultural do alumnado, para que sexa quen de apreciar a beleza das obras literarias e para fomentar o enriquecemento do seu acervo cultural e das súas posibilidades de expresión. Exemplos: realizar exposicións de poesía creada e ilustrada polo alumnado, adaptación audiovisual dun relato ou a representación dunha obra teatral.
- A énfase nas estratexias que melloran a oralidade, co fin de que o alumnado adquira os recursos necesarios para expresarse correctamente e con eficacia nunha ampla variedade de situacións comunicativas (espontáneas ou planificadas) e de contextos (formais e informais).
- A importancia dos mecanismos que favorecen a corrección gramatical e a ampliación do vocabulario do alumnado, a través de actividades como a votación de titulares atendendo á súa pertinencia e creatividade, ou a análise dunha mesma noticia en varios medios, onde os elementos de modalización dos enunciados e as eleccións tanto léxicas como sintácticas poñen de manifesto diferentes intencións comunicativas e distinto efecto perlocutivo nos receptores.

- A complementariedade nas situacións de aprendizaxe, para que ao longo de cada curso académico se traballen de maneira proporcionada todos os bloques de contidos.